

L'ESQUEJELLA

DE LA TORRATXA

BARCELONA, 23 DE DESEMBRE DE 1910

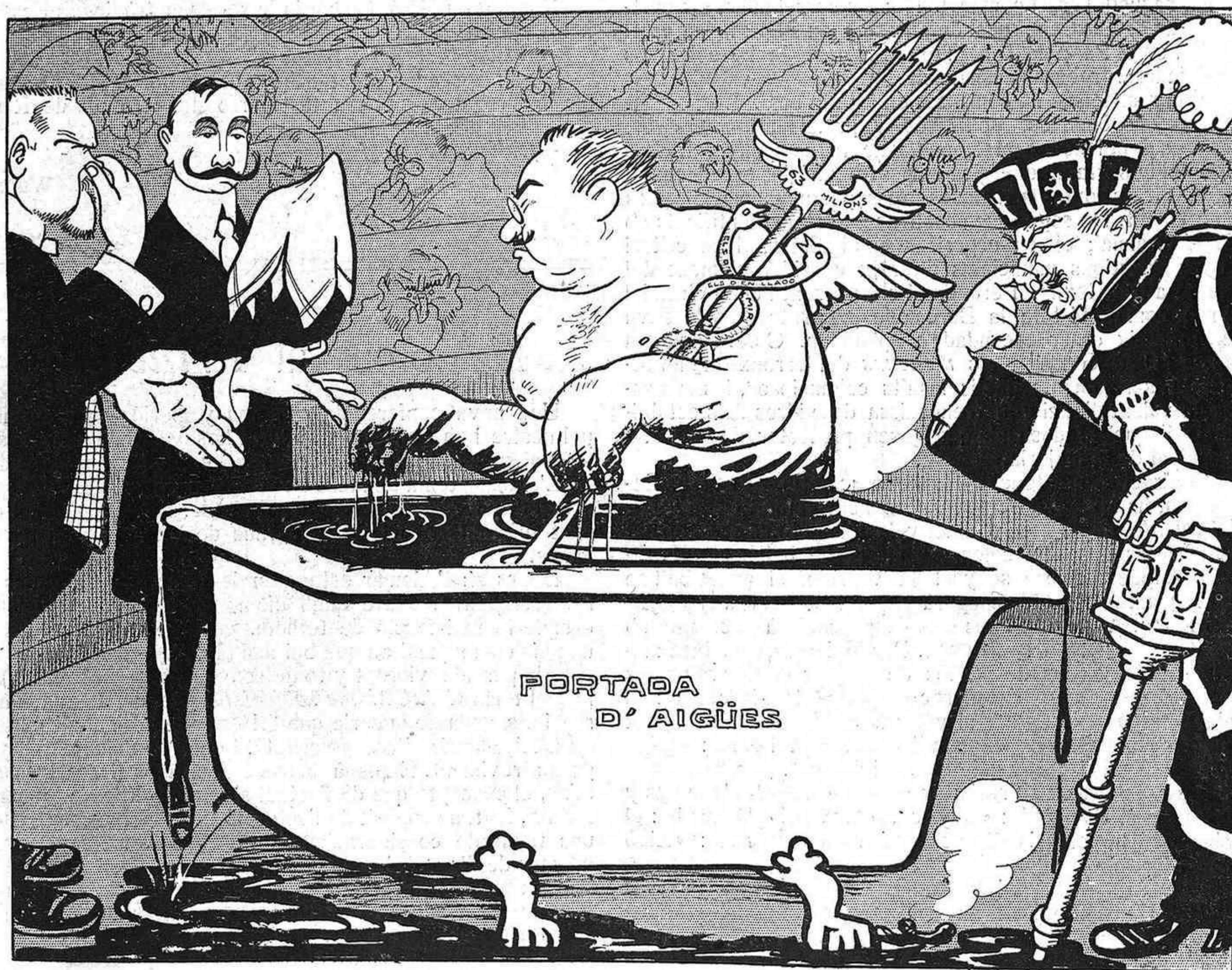
NÚM. 1669 ANY XXXII

PERIÓDIC HUMORÍSTIC IL·L·STRAT

10 centims Atrassats: 20

Poble de Barcelona: el lerrouxisme, al Congrés espanyol, acaba d'esser desemmascarat. Els diputats de Catalunya han descobert, a la claror, l'odiosa podridura d'aqueix partit de venals. Ara es ocasió única pera que tu, poble de Barcelona, acabis ab les teves representacions indignes. Poble que's deixa representar per homes immorals, es poble despreciable. Si avui no retires definitivament an en Lerroux y als seus el teu apoi, qui fa la seva forsa, renunciá pera sempre a la teva dignitat ciutadana y nacional.

—Vaja, plega... Surt d'aquí, home!... Ont vas ab aquesta pesta?...

La Ciutat se defensa

Són massa desvergonyits els escandols, massa cíniques les immoralitats, massa agravioses les befes de la majoria lerrouxista de l'Ajuntament pera que'l poble de Barcelona pugui seguirlos tolerant. Y succeix lo que era inevitable: tota la Barcelona sana se revolta contra'ls traficants indignes, y les diverses classes ciutadanes se barregen en un mateix crit d'ira, en un mateix clam formidable de protesta.

Y els lerrouxistes en semblen sorpresos, d'això. Doncs què's creien? ¿Es que's pensaven que la ciutat els deixaria fer, guaitant, immobilitat y astorada, la dansa de milers y milions de pessetes que la majoria consistorial ha organitzat impudicament? ¿Es que suposaven que'ls barcelonins se prestarien a contemplar impassibles l'apat orgiastic d'aquets morts de fam? ¿Es que s'havien cregut que podrien continuar tranquil·lament aquella llista negra de negocis bruts que en el passat número de L'ESQUELLA consignavem? ¿Es que s'havien fet l'ilusió d'atemoritzar a tot un poble menassantlo ab el garrot dels pinxos o ab el browning d'Hostafrancs?

Pobres infelissos! Els barcelonins, els catalans, no som tan covards, no som tan masells. No hem nascut pera consentir que una banda d'aventurers ens invadeixi, ens maltracti, ens escupi, fassi befa de tot lo nostre, y després, per torna, saquegi l'erari comunal. No: els barcelonins, els catalans, ens defensarem: ens defensarem en el periodic, en el miting, en el Parlament, al mitg del carrer. Ja ho saben els saquejadors: trobaran resistència.

Y la resistència ha comensat en tota la línia. Les corporacions econòmiques, polítiques y gremials han emprès, cada qual pel seu costat, una valenta campanya. L'Unió Gremial la porta ab enèrgica empenta, dirigint especialment els seus trets contra'ls ruinosos pressupostos municipals pera l'any vinent. De segur que nosaltres no estem identificats ab l'Unió Gremial; el seu esperit no es el nostre; el seu criteri en les qüestions municipals difereix considerablement del que nosaltres tenim. Però en el cas present l'Unió Gremial té raó, com ne té tota la Barcelona que protesta, y la seva acció mereix esser secundada y aplaudida. Contra aquesta raó de l'Unió Gremial, els *meneurs* del lerrouxisme no tenen altres arguments que'ls insults calumniosos, les menasses de valent d'ofici y la trencadissa de vidres dels establiments d'aquells industrials que gosen protestar de la gestió municipal de la majoria.

El director, a estones, d'aquesta majoria, el senyor Serrallera, ha arribat a parlar, en un acte celebrat a la *Casa del Pueblo*, de que, en lloc del vals dels petons, tan popularisat aquets dies a Barcelona, s'hauria de ballar el vals de les bofetades. Pobre senyor! Ja veurem, si aquet ball se balla, quantes bofetades pegarà y quantes ne rebrà el senyor Serrallera. A nosaltres ens sembla que saldarà el compte ab una bona partida en contra seu. Per lo demés, aqueixes menasses, més propies de pinxos de lloguer que de persones decentes, ens recorden el procediment dels atracadors: si se'ls entrega el rellotge y el portamonedes, se mostren molt amables ab la víctima, y fins a l'allunyarse'n li diuen:

—Bona nit tingui, y que descansi de gust.

Però si l'atracat se resisteix, el menassen ab els punys y ab les eines. Es allò de: «la bossa, o la vida!» Doncs be: el poble de Barcelona's disposa a la defensa y crida: «Això ens ho farem!»

Segons confessió del senyor Serrallera, lo que volen els solidaris (?) es crucificar an en Lerroux, no en mitg de dos lladres, sinó en mitg de 28. Aquets 28, són els regidors radi-

cals. No, els solidaris (?) no volen crucificar a ningú, però no consenten que se'ls crucifiqui, ni que's crucifiqui a Barcelona. En Lerroux, els seus 28 regidors y algunes altres persones de la banda, no pujaran al Calvari. Mes aviat aniran al banc dels acusats, a fer companyia al Gonsal de Rivas, processat per nou delictes d'estafa...

Ja's pot dir que s'hi han assegut, en Lerroux y els seus homes, al banc dels acusats: això han sigut pera ells els escòns del Congrés durant el debat sobre la gestió administrativa de la majoria radical de l'Ajuntament barceloní.

El discurs den Ventosa y Calvell sigué magnífic. L'escomesa del diputat per Santa Coloma de Farnés feu rodolar per terra als negociants lerrouxistes y tragué tota lògica possibilitat de defensa an aquests. Per això el discurs den Lerroux no convencé a ningú: tot ell quedà reduït a diversos intents de fugida.

El discurs de'n Carner li acabà de tancar tota fugida possible. El *cop de massa*, se n'ha dit d'aquest coratjós y contundent discurs. Realment un cop de massa sigué. Ne quedà entemorit, aixafat, inutilitzat.

El pobret de l'*Emiliano* volgué contestar ab procacitats y grolleries als fets y als arguments. Y fou objecte d'una general riota. Llàstima que'l seu desvergonyiment acabés per fer perdre la calma als diputats catalans. Més hauria valgut despreciarlo. L'*Emiliano* ha quedat convertit en l'home del *Adiós*. Interromp en Llari, y l'*Emiliano* diu:

—*Adiós, Catón.*

Interromp en Carner, y salta:

—*Adiós, César.*

Y quant en Miró li recorda la setmana tràgica, el pobre home exclama:

—*Adiós, tú.*

Sí, sí: pot anar dient *adiós*, l'*Emiliano*. En Lerroux, els seus regidors y el seu testafarro don Gonsal de Rivas poden ben dir:

—*¡Adiós, pesetas!*

WIFRED

L'Alomar al *Principal*

Una nova conferencia y un nou y gloriós exit alcançat pel nostre bon amic, que, malgrat la seva modestia y el seu natural senzill, se'ns ha convertit en verdader home del dia.

L'Alomar tenia pendent un deute ab l'*Ateneu Enciclopèdic*, entitat que, dit siga de passada, mereix, per molts y molt diferents conceptes, l'estima de tots els bons barcelonins.

Doncs sí: l'Alomar estava en deute ab els seus amics de l'*Enciclopèdic*, deute que'l diumenge va saldar a gust y complerta satisfacció de tothom, cosa un bon xic difícil en un país com aquest en que boi mai ningú queda content.

Ab paraula vibrant y to de consensut, desenrotllà l'Alomar el tema *Catalanisme socialista*, títol de la seva conferencia, segona de la serie que l'*Ateneu* té projectades.

L'Alomar digué grans veritats, lo que no deixa d'esser un gran atreviment. Explanà, sense eufemismes ni *arrière-pensées*, el concepte que de l'actual situació política catalana té format, fent, a proposit de l'actuació de les forces obreristes, una tanda de consideracions y afirmacions personals que, ademés de dir molt be en favor del seu criteri enlairat, li valgueren un seguit d'ovacions que pera ells desitjarien més de quatre verbalistes que corren per aquets mons de Deu a casa d'una representació.

FIGURES BIBLIQUES MUNICIPALS

Salomé... a la valenciana.

Personalment — això l'Alomar ja ho sab — no tenim el més petit inconvenient en sotscriure cap dels seus conceptes, y tant de bo que del nostre parer fossin els actuals directors del tinglado esquerrà. Indubtablement, al republicanisme de Catalunya, y a Catalunya mateixa, li lluiria un bon xic més el pèl.

Personalment, també, vegerem en la Conferencia una mena de continuació de l'obra iniciada al *Circo Barcelonés*. Sense esser ben be lo mateix, les dugues oracions lliguen y s'avenen tant, que no suposem cap disbarat al dir que juntes formen cara y creu.

Y prou que, manca espai.

El nombrós public del *Principal* demostrà a l'Alomar l'apreci y la consideració en que pel poble barceloní se'l té.

Y com que per afecte primer, y espiritualment després, mirem en l'Alomar quelcom de nosaltres mateixos, no cal dir ab quin goig reiterem al mestre y amic la més entusiasta y coral enhorabona.

—Sis mil duros.
—¡Tira peixet!... No li faltaran pretendents quan els joves del veinat ho sàpiguen.—
¡Què havien de faltarli!

A entrada de fosc d'aquell mateix dia, y això que al Desembre el sol se pon aviat, ja havia rebut, directa o indirectament, dèu o dotze proposicions més o menos sèries.

La Quimeta, rient ab aire maliciós, deixava dir y no tornava a ningú cap resposta clara.

—¡Ui, quines presses!... ¿Qu'ls ha entabonat an aquets minyons?... ¡Hi ha més dies que llangonisses!...

Y reia, reia ab tota la boca, mostrant entre'ls llavis corallins dos rengles de perles, tan boniques quasi com els sis mil durets que la sort acabava de regalarli.

II

Però quan, l'endemà, el que li parlà de casori sigué en Ramón, el dependent del colmado *La Flor Ultramarina*, la Quimeta va canviar de posat.

La cosa no era pera menos. En Ramón era cabalment el seu *tipo*. ¡Quantes y quantes vegades, sense necessitar res, havia la xicota entrat a *La Flor* a comprar qualsevol tonteria, portada pel desitg de veure'l, de parlarli, d'encantarse ab aquell bigoti que li tenia el cor robat y que ¡ironia crudel de la sort!, semblava caragolarse pera tothom menos per' ella!...

Per xò, al sentirse interpelada per en Ramón, la Quimeta va formalisarse.

—¿Còm deia?—feu, mirantse'l fixament, pera obligarlo a repetir les seves paraules.

—Deia que vostè m'agrada molt y que, si no fos tan esquerpa...

La grossa

I

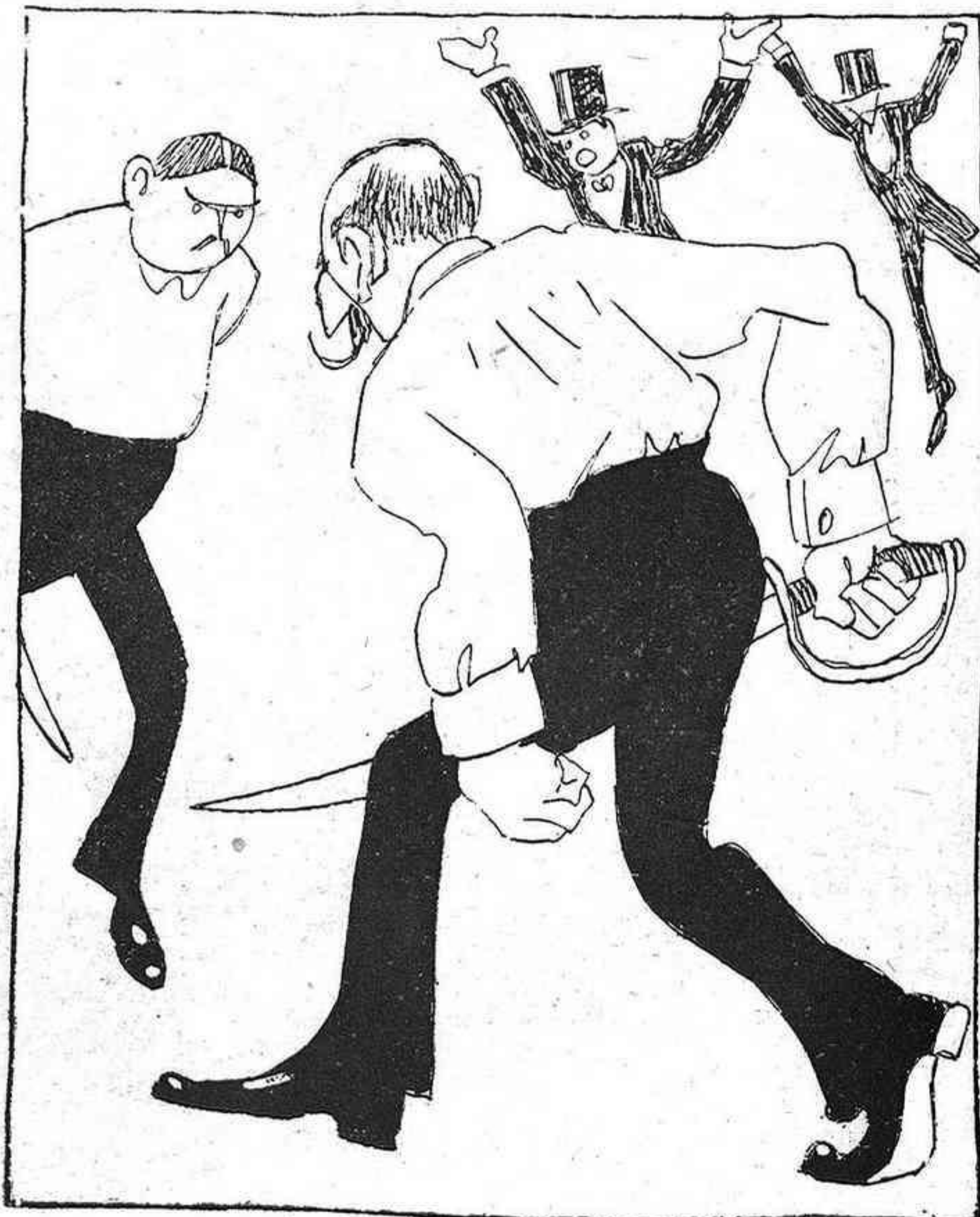
Corrent de boca en boca, ab velocitat quasi telegràfica, va escamparse pel barri la noticia.

—¿Sabeu, la Quimeta, la criada de l'herbolari? Ha tret la grossa de Madrid.

—¡Quina sort!... Y ¿quant li ha tocat?

—Li havem dit: a catorze passes, a pistola, y'ns ha respost que no'n sab de tirar, que hauria de ser a sabre...
—Està be, no hi tinc inconvenient...
Digueuli que accepto.

—Eh!... Alto! Alto!... Ha de ser a catorze passes... Aquets són els tractes.

—¿Què?... Acabi.
 —Que potser encara faria un pensament.
 —¿Dolent o bo?
 —Ja veurà... ¡què tanta cosa!... Val més que en compte d'anar-li passant entregues li dongui de cop tot el tomo. Escolti: ¿vol casarse ab mi?—

A la Quimeta el cor va ferli un salt, però sapigué aguantarse.

—¿Tan de prompte li ha entrat l'afició?... Ja es ben extrany que mai me n'hagués dit res.

—Oh!... Les estimacions verdaderes són així. S'aguanten, s'aguanten, fins que ve'l moment en que un no pot resistir més y...

—Vaja, no sigui tan hipòcrita... Digui la veritat; confessi que es que ha sentit dir que m'ha tocat la grossa... y això l'ha decidit.

—Li juro que no!

—¿De manera que si vostè's casa ab mi no serà pels diners?—

El semblant d'en Ramón va iluminarse ab una flamarada de dignitat.

—¡Quimeta, m'ofèn preguntantme aquestes coses!

—¿Y m'assegura que encara que jo no tingués un clau m'estimaria del mateix modo?

—Torno a dirli que sí!...

—Entesos, doncs. Soc... teva!...

III

Quatre mesos després varen casarse.

Ni durant el període de relacions, ni enmitg del trafec dels darrers preparatius del matrimoni, mai en Ramón havia fet la més petita alusió al capital que posseïa la seva pro-

mesa; però, una volta consumada l'unió, l'enamorat galan cregué poderse deixar ja de compliments, y en el mateix carruatge, quan desde l'iglesia's dirigien, seguits de la comitiva, al restaurant aont devia celebrarse el dinar de bodas, va deferminarse a parlarnhi.

—¿Aont els tens colocats aquells quartos?—va dirli ab veu melosa.

—¿Els de la rifa de Nadal?—contestà ella, rient:—Tot allò va ser una broma que jo vareig escampar.

—¿Còm!... ¿Es dir que no es veritat que't toqués la grossa?...

—No. Però això ¿què ha d'importarte a tu?... Com que si t'has casat ab mi ¿oi? no ha sigut pels diners...—

En Ramón va quedarse fred, mort, de pedra...

Si la terra, obrintse en aquell moment, se'ls traga a tots dos, ¡quina satisfacció n'hauria tingut el pobre adrogueret!...

A. MARCH

MUNICIPALESCA

El qui més y el qui menos de nosaltres s'ha rigut mil vegades d'aquella carrincloneria inventada pels neutres segons la qual lo que aquí convé es menos política y *más administración*.

L'Alomar, home d'enteniment privilegiat, va calificar diumenge passat la màxima de *bestiesa*. Conformes, amic Alomar. Completament d'acord, abans y tot de que'ns fessiu la mercè de la vostra opinió valiosíssima sobre aquet punt concret.

—Va be! Va be!... Quina destresa!...

—L'honor ja està salvat, no es això?...
 —Totalment salvat... Quedem en que vostè no m'ha atrapat mai infraganti ab la seva senyora.

Demano, no obstant, que'm sia permesa l'observació de que res en el món tan movedís com les coses de la política, de la qual forsa es que se'n resenti l'administració, vivint, com ho fan, en íntim contacte.

De no anar la política y l'administració tan estretament agermanades m'hauria estalviat el que la nota de la setmana passada m'hagués sortit al revés.

Exemple: ens doliem, en la darrera *Municipalesca*, de que, fent cas omís de les nostres indicacions, no anés don Pere Corominas a Madrid, pera discutir personalment ab en Lerroux la desastrosa gestió municipal portada a cap pels seus protegits, y ho feiem precisament en moments en que ja'l *leader* de l'esquerra acabava de posar els peus a la Cort.

Y es que—infelissos de nosaltres— creïem encara que les paraules tenien algun significat, y que augmentaven el seu valor segons el lloc y el moment en que eren pronunciades.

Ahir van complirse quinze dies, del en que, segons *El Poble Català*, deia el senyor Corominas a la Barceloneta que, als quins li preguntaven perquè, essent diputat, no anava al Congrés a interpelar al Govern sobre la mala administració lerrouxista, els responia que no era allí ont s'havia d'anar a rentar la roba bruta, y que era aquí, al mitg de la ciutat, ont aquestes coses havien d'arreglarse... «Que no hem de voler que'l Govern ens ajudi...»

Tot lo qual no sigué obstacle pera que a la setmana següent agafés el senyor Corominas els trastets, y, ab motiu del debat sobre lo de Barcelona, fes acte de presencia a les Corts.

No acaba encara aquí la mefítica influencia que sobre les coses de l'administració la política exerceix.

En un principi s'havia fixat, el debat que tan justa renomada ha valgut als senyors Carner y Ventosa Calvell, pera'l dijous. Així ho notificà un diari, orgue de l'esquerra, que deia el dimars: «*el jueves comenzará a explicarse en el Congreso el debate sobre las interpelaciones anunciadas por los señores Carner y Ventosa Calvell*», y així ho escriguerem nosaltres en la *Municipalesca*. Emprò a l'observar com el susdit diari rectificava a l'endemà la versió del dia abans, dient aquesta vegada que «*el lunes se explicará la interpelación sobre la administración municipal de Barcelona*», ens apressàrem a esmenar l'article ja compost..., y ni mai que ho haguéssim fet! L'interpelació tan desitjada tenia efecte el dijous, contrariament a lo assegurat, y, per comble de desgracies, fins el mateix senyor Corominas havia decidit marxar a Madrid contradient les seves propies paraules.

Això pera demostrar que, si be es cert que lo de *menos política y més administració* es una solemne *bestiesa*, no per això perdriem res de dur a les qüestions purament administratives lo que la política té de més formal y seriós.

Quedin les contradiccions y les rectificacions de conducta pera la gent lleugera y aixelebrada, que acostuma a mudar d'intent ab més facilitat que de camisa.

Per lo demés, diguin els nostres llegidors si teniem o no raó que'ns sobrava al voler que'ls assumptes de la nostra municipalitat fossin tractats, pels representants de Catalunya, en ple Parlament y cara a cara ab en Lerroux.

L'exit ha coronat l'èfros dels senyors Carner y Ventosa, que han demostrat una vegada més que res hi ha al món comparable a la forsa que'l tenir raó suposa.

Els punts principals de la desastrosa administració lerrouxista han sigut examinats y combatuts pels dignes parlamentaris catalans ab una justesa y una fortuna que pera tot els desitgem.

ESTISORADA

—Has vist que fresca s'està posant l'Enriqueta
—No es extrany; el seu marit intervé en això de les aigües...

La tasca dels senyors Carner y Ventosa ens té orgullosos. La victoria ha sigut gran. Mortal la ferida causada al lerrouxisme. Nosaltres, que, ab tot y els nostres bons desitjos, tan poques ocasions trobem pera poder alabar, aplaudim aquesta vegada als dos dignes parlamentaris ab tot l'entusiasme a que s'han fet acreedors.

Aixís se conquisten voluntats que comensen a adormirse, y aixís se guanya pera la causa de Catalunya l'anim dels més indiferents.

Y ara, amics, somriguem davant dels qui afirmaven que'l plet estava entaulat entre'ls amics y els enemics de Barcelona, y que'l Govern no havia de barrejarhi la seva influencia.

Just

Ab aquet número de L'ESQUELLA va, sense augment de preu, el darrer plec de quatre pàgines de DEL BORN AL PLATA, ab el qual queda terminada tan interessant publicació.

Per Nadal... dècimes

I

Com més m'interno en la vida
ab gran pena vaig notant
que'l plaer estreny sa mida
y el dolor la va eixamplant;
aixís, doncs, considerant

que aquet negoci ja es
contrari al meu interès,
he pres la resolució
d'anà a la liquidació
y no encaparrarmhi més.

II

Si treu la grossa en Bernat,
¿saben lo que's comprarà?
Un cap nou, que'l que té està,
a més de vuid, molt corcat;
prò si l'erra, el desgraciat,
com pot molt ben succeir,
se vendrà, segons va dir,
un tros de... burro que té,
que dos ases diu ell que
no'ls pot pas més mantenir.

III

Les dècimes de Nadal
són *latas*, lector, com veus;
però molts galifardeus,
les cobren y no'ls va mal;
que'l sistema... *decimal*,
quan se tracta de cobrà,
tothom se'l sab aplicà
sens per xò ser enemic
de l'usat sistema... antic;
que es molt vell parar la mà.

E. VILARET

El nostre pessebre

A la redacció de L'ESQUELLA hem fet, enguany, el nostre pessebre. Un pessebre modestet, si be d'una actualitat punyenta.

El pessebre de L'ESQUELLA havia de projectarlo en Gaudí, qualificat darrerament de *perill nacional*. Pera lliurnos de l'anatema d'en Brossa hem encarregat els planols an en Falqués. Inutil dir que, com imaginat pel nostre geni municipalesc, té'l pessebre la doble ventatja que suposa l'agermanar la solidesa ab la perfecció.

No cal dir tampoc que, del modo com estan les coses, havia d'esser el nostre pessebre un pessebre municipal. Això farà que siga la seva composició una cosa simplista, a propòsit pera esser capida per les més curtes intel·ligències. Segurs estem, per endavant, de que no hi haurà d'entre'ls milers d'admiradors que per la nostra casa desfilin, ni un sol ciutadà prou tonto per trobar la més lleu ombra de misteri en cap de les figures y atributs en el mateix representats.

Vegin, sinó. Panorama: el que, de punta a punta de les seves confínies, la ciutat ofereix. Montanyes, les naturals. La serralada immensa que formen el Tibidabo y Vallvidrera el tanquen per un costat. Per l'altre, el Besòs, tan maleit en altres temps per les seves traidories com cobdiciat avui, que tantes y tan preuades virtuts se li atribueixen. Al llindar oposat, el Llobregat, plorant la seva desgracia y l'oblit en que se'l té. Dintre'l circuit immens, camps, hortes, esplanades ermes, trossos conreuats, de tot hi ha. No cal dir que les *vinyes* no escassegen...

També les figures hi són en abundor, segons convé a l'extens rodol que l'objecte representat comprèn. D'aquestes n'hi ha moltes de conegudes. Altres ho seran, indubtablement, més tard, ja que, pera apareixer a la nostra escena, esperen no més que l'ocasió — que en l'escenari barceloní

porta eternament el *segon apunte* — els dongui l'empenta de consuetut, seguida de l'indispensable veu de, *fòra!*

No pocs dels nostrès minuscals actors són gent que's perd de vista. Vol dir que cal que'l contemplador del pessebre fassi uns ulls com unes taronges y forsi la seva atenció més de lo regular, si de cada un dels personatges representats aspira, més que a coneixern la silueta, a endevinarne l'intenció. A carrec dels set inspectors d'enllumenat, nomenats darrerament pel Consistori ab admirable esperit de conxorxa, anirà l'encendre'ls llums. Com siga que'l qui més y el qui menys de tots set tenen per divisa l'adagi que diu: *feina poca y ben pagada*, convé no ferlos esperar. Vingui ab mi l'amic llegidor y segueixi les nostres indicacions, més pràctiques que tots el preambuls...

Serveix d'estable la nau del Consistori. Té l'ample saló tot l'aspecte de rusticitat que's desprèn de les seves parets, orfes dels envellutats tapissos y penjarelles que'ls demés dies fan un xic escaienta la seva rigidesa. L'entarmat ha desaparegut, y ab ell els sitals reservats als nostres concellers. El fred deixa sentirshi de debò, lo que ajuda a fer més viva l'impressió d'abandó y de soletat que tant convé a l'escena. De la palla que desde Madrid s'ha enviat aquets dies a la redacció d'*El Progreso* se n'han tret uns quants brassats, suficients pera cobrir unes llosanes... Al bell mitg del substanciós aliment lerrouxista hi jau el *Proyecto de la portada d'aigües*, nou infant acabat de neixer, sense més abrigall que'l de les seves debils forces, ab tot y haver vingut al món pera redimirnos. Carn de la seva carn, en Gonzal de Rivas y en Serraclara, *leader* aquest según de la majoria regidoresca, el vetllen paternalment. Arrepenjat a la vara de primer tinent d'arcalde, en Serraclara contempla, embadalit, els ulls espurnejantli d'alegria, la figureta xamosa del *Salvador*. Les faccions demacrades d'en Rivas expressen clarament el sofriment que acompanya sempre a un part dificultós...

Custodien el jas modestíssim el partit lerrouxista y Barcelona, encarnats, respectivament, en el bou y la somera, que's desviuen pera revifar el nou vingut ab l'escalf de les seves alenades. En Mir y Miró, vestit d'àngel, acaba d'arrodonir el quadro. En Mir, com les dansarines del *ballet volant*, penja del sostre. Oberts els brassos, sosté ab les mans el consabut retol de *Gloria in excelsis Dei*... Això és: Gloria a Deu en les altures y pau a la terra entre'ls homes... aprofitats. Agenollats davant de l'infant diví, hi ha en Janssens y en Vinaixa, abdós en actitud de besarli humilment els peus. Per les galtes d'en Vinaixa hi devallen dues llàgrimes... L'emoció traeix an en Janssens. Malgrat els esforços fets pera dominarse, per primera volta se li veu animat el rostre per una ombra d'expressió... Està content y no encerta a dissimularho. La contemplació del nou nascut sembla rescabalarlo de les angoixes y mals de cap soferts pera dur a bon terme lo d'en *San José*... Això en l'interior de la cova. Fòra del sagrat recinte hi formigueja tot un món.

Escampades aquí y allà, van y venen figuretes animades, empeses, unes, pel goig, y mogudes, altres, pel despit. Tots els desitjos, totes les impaciències, totes les envejes y tots els optimismes estan representats en la pintoresca vista. El llegidor podrà ferse carrec de lo que li dic ab sols repassar la nostra colecció. Cada un dels personatges del pessebre constitueix, per sí sol, un document humà d'un valor incalculable. Vegi's la mostra. Passant la maroma, una canya a cada ma pera no perdre l'equilibri, en Marial, tirant l'am a *dos rius* a la vegada... En un bassal immens, alimentat per les escorrialles de la mina dels Lloverons, en Lerroux, pastor altivol, abeuranthi un immens remat de bèns. A la llinda contraria, el gallec, en trajo de rabadà... Dins d'una espèssa boscuria, dos braus llenyataires, entregats a la feina en cos y ànima, al vent la destal y el pols segur... Són l'Alomar y en Brossa. Cap al lluny, en una tenebrosa fondalada, en *Tarugata*, vestit de cassador, apuntant a un *chec* de 10.000 pessetes. En una explanada de més cap al lluny, en Pere Corominas, tranquilament de panxa al sol, vetllant un camp

ES CLAR QUE SI!

—¡Ditxosa aigua!... Ja'n parlen mas-sa!... Me sembla que ja seria hora de parlar una mica del xampany...

de maduixes... A poca distancia d'en Corominas, en Pous y Pagès, perfecte *Joan Bonhome*, mata el temps traduint an en Schiller, una de tantes maneres de fer patria... y llibertat. A la porta d'una llar... *apagada*, en Lluhi caboriejant ab l'escolasticisme. L'ignasi Iglesias component corrandes en-dressades a enaltir les virtuts del poble, mentres va nuant el canyamas d'una filosa.

Per entre uns *grops de roques*,—que diu en Gual en el seu *Donzell*,—s'entreveu la silueta dels tres Reis. Són en Lladó, en Callèn y en Morros, que guiats els tres per la seva mala estrella, s'encaminen a l'estable sagrat. En Morros es en Baltasar, el Rei negre. En Santamaria, en Sans Cabré y en Guñalons els acompanyen en qualitat de palafreners o mossos de peu. De sobte, dos homes els barren el pas. Són en Jaume Carner y en Ventosa y Calvell, que ardidament els intimen a tornar enrera. Allargant un xic la vista, descobrim una sapada porqueirola — la Lliga Regionalista — pasturant uns garrinets. Es mossota d'abundosos pits, amplex anques, molsuts llavis y esguard lasciu... La molt bagassa's deixondeix... Tot d'una ix d'entre un herbassar un matocer festejador — en Pol, l'hereu de la casa cremada, — que ja fa dies ve espiant els passos de la minyona... Ubriac, va pera atansarshi, y cec, fica, sense voler, els peus en els xaragalls de les roderes... Pel mateix indret y a no gaires passes pot vèureshi una llocada picotejant amunt y avall d'una era... Fa de lloca en Prat de la Ribera. Un eixam de pollets l'envolten. Se veuen, entre aquets, an en Vallés y Pujals, an en Rucabado, an en Tallada, an en Jordi, an en Sitjas, an en Sureda y an en Girbal Jaume. No gaire lluny, dos galls, superbs exemplars de la rassa, ab el plomall esterrufat y l'ullada provocativa... Són en Cambó y en Puig y Cadafalc. Acorralades, contemplantlos ab to de mal dissimulada enveja, en Duran y Ventosa, l'Albó, en Puig y Alfonso, en Pere Rahola y demés gallines... mullades.

A un cantó qualsevol, en Sol Roigé, simulant que vé de l'hort. També, boi arreconats, en Tauler, en Ramoneda y en Juncosa, en actitud de buscar la perduda...

Y esquivant les mirades de la gent, per un camí escarpat avensa poc a poc un capellà, de trajo espellifat y ab un gros paraigües verme'l sota l'aixella...

Es mossén Prat... Cridat a tota pressa, s'encamina a l'estable pera administrar al *noi-projecte* els auxiliis espirituals...

Sols Deu Nostre Senyor sab lo que diables pot succeir.

Boy

NADAL

Nadal, Nativitat, Deslliuransa, Naixement del Crist.

Objecte?

La Redempció de l'Humanitat.

D'ai.rò fa un grapat de sigles...

**

Nadal, Nativitat, Deslliuransa, Naixement del Crist=
Redempció!

Celebremho:

—La minyona torna de la plassa... Y que esglaiada que torna de la plassa, la minyona! Tot tan dolent, tan car!...—L'Albó se'n va anar abans d'ahir a París, y ja

DEL BORN AL PLATA

IMPRESSIONS DE VIATGE per SANTIAGO RUSIÑOL

Es passa un riu vorejat de desmais, am l'aigua justa pera dir-ne riu i l'ombra precisa pera no assoleiar se, i a l'entrar an els primers carrers tornem a trobar la quadratura, que és la malaltia estetica tant tipica de tota l'America.

Anem a l'hotel, ens treiem les vint hores de polsaguera, i a correr carrers i veure coses.

Lo primer que veiem són les iglesies; primer perquè són més altes, després perquè n'hi ha moltes, i, finalment, perquè el foraster, si vol ser sincer i no *informarse* de les *guiies* de la ciutat, tant *nodrides* d'estadístiques i de *datos* pera l'escriptor que vol parlar per boca... de llibre, té de veure lo que's veu més, i lo que's veu més són les iglesies.

Aquestes són del temps dels espanyols i de lo pitjor dels espanyols. Són d'aquella decadencia del neo-grec, del neo-classic... de tota mena de neos, en que la religió catolica, per qüestions llargues d'explicar, anava perdent els arquitectes i anava perdent els artistes, que en lloc de fer grans catedrals, com n'havia fet de glorioses, feia locals de devoció, sense art, sense reculliment, sense ambient i sense bellesa, aont els devots s'hi acoblaven, perquè la fe té tanta força que fins en el desert es pot creure, però el qui té instint de lo bell, no direm que'n fugi, però no s'hi apropa.

Aquestes iglesies neo-gregues, un cop foren de l'America, per l'enginy de l'independencia, les hauria pogut millorar, com ha millorat altres coses que va heredar dels seus pares; però sia per falta de dibuix, per falta de temps, o per lo que sia, en comptes de reformar-les i dur art allí ont hi ha religió, se'n va apoderar el mestre d'obres (i al mestre d'obres, en general, li diuen mestre perquè... no ho és, i allí on li deixen fer obres, ja poden tremolar les obres), i en un quant temps de treballar-hi, del neo-grec, en fa neo-finca, del neo-classic... en fa neo-practic, i si el deixen anar fent, és capas de convertir la catedral de Toledo en una casa de veïnat de les que aquí en diuen *conventillo*.

Això ha passat en aquests temples; no eren esvelts, però marcaven una epoca; però mercès (si es pot dar mercès a fer malbé lo

que ha dat el temps), mercès als reformadors, colaborent amb els nous creients, han fet una arquitectura que és lletja, però que és curiosa. De la pedra passant al maó, del maó passant al estucat, de l'estucat al ciment romà, i del ciment romà al ciment portland, els temples són cases... de devots, aon Nostre Senyor, que és Gran Artista, deu estimar la voluntat dels que van a la Seva Casa com qui va a la Llotja o a un Ministeri, però deu condemnar als reformadors, que fan obres en sense unció, que fan campanes que no sonen, que fan altars com aparadors, que van canviant la cera pel llum de gas acetilè; les honestes flors del camp per flors de motllo artificials; els sants fidels, am l'oració als llavis, per figures d'importació de les fabriques d'Alemanya, i, lo que encara fa més pena, l'exaltament de l'antiga fe convertida en una devoció que'n direm... administrativa.

Al cap d'uns quants jorns de ser aquí ens convencem de que aquesta fe, que surt a fòra per les iglesies, no és misticisme, no és fervor, no és exaltament, no és prou convicció. Com les fatxades de ciment, és d'ordre social i politic. Ho és, perquè el poble que no du a la sang de les seves venes l'idea d'un claustre... el dibuix d'un altar, l'ossamenta d'una catedral o l'emoció de pintar una imatge, més que fe, vol dir idolatria; que'l que pot pagar trenta temples, cars de moneda i de *parada*, i miserables d'estetica, és que té medis, però no *àngel*; que'l que té devots i no té artistes, és que no ha sabut inspirar-los, i acaba... com té d'acabar: am lligues que reglamenten; am «pares de familia» que aturen; am defenses socials que volen moralisar lo que no està demoralisat; am teneduria de la fe, i am colorina d'idees.

Perquè aixís com tothom sap que en l'Espanya, en la vella Espanya, hi ha dominat *la España negra*, aquí..., en l'America nova, hi campeja la fe colorida. Les senyores que han fet un vot (i no les volem criticar pel seu vot, sinó pels seus colors) es vesteixen, anant pel carrer (i perquè són al carrer les veiem, que'l foraster no més té temps de judicar de l'exterior), es vesteixen d'uns colors que, am tots

els respectes als motius que puguin tenir pera vestir-se, en classe de pintors que som, en diriem colors... *confetti*. Unes van de blanc, altres de rosa i altres de canyella, i al veure-les pels carrers, a cada dues cantonades, ens fan més pietat que altra cosa; perquè pensem: que trista és la dona que lo més sagrat del seu cor ho té d'ensenyar pera que la creguin!

Aquesta *parada* devota porta, lo que és molt natural, un esplet de processons com no se'n fan tantes a tot Espanya. No passen vuit dies que no n'hi hagi una; no hi ha iglesia que no fassi la seva, i, com que n'hi ha tantes, és un no parar. La devoció sols es tanca al temple quan és sincera i quan és íntima, però la de *Uigues* i la de defenses no sol pecar d'aquesta virtut, i aquí es dona el cas extraordinari de veure en una ciutat nova, am carrers tots nous, acabats de fer (com qui emmarqués un Crist del Giotto en un marc de fusta de Viena), el seguici d'una cerimonia que sembla que no més li escaiguin els carrers i les cases velles.

Al veure tanta devoció, pensem lo que ja havem pensat altres voltes recorrent aquestes províncies: que sols les qüestions religioses i les qüestions econòmiques poden fer federal un poble que exteriorment tot és igual. Si hi ha algun lloc, al mapa de la terra, que'ls homes puguin ser unitaris, és la Republica Argentina. Vist un poble, vistos tots els altres. Sense visitar una ciutat, en sabent els habitants és lo mateix que si s'hagués vist.

I són federals! I potser fan be! Tothom es governa com vol, i la nostra missió no és política.

XLV

Montevideo

Abans d'anar-nos-en d'America, volem veure un xic Montevideo, en que no sia més que a corre-cuita. Qui sap qui tornarà a venir! Hi ha tanta aigua per entre-mig! I per bona voluntat que un guardi a les terres que ha visitat, és tant gran el món, és tant rodó! Hi ha tants paisos que un no veurà mai i que tindria ganes de veure!

Eixim un vespre en vapor; passem la nit sobre'l Plata, i l'endemà, aixís que clareja, al cim d'una montanyeta veiem la vila de Montevideo.

Això de que una ciutat s'enfilí per una montanya i s'atreveixi a tenir silueta, en aquests paisos planers, ja és una cosa que sorprèn i passa la mida natural. A més d'això permetre-s'hi desnivell, cosa que també està privada en les regles de nivellació, i haver-hi solars que fan de jardins, i jardins que no són de lloguer, i edificis que fins hi ha pedra, que també és cosa que s'aparta de les lleis de la prudència i les costums de sentit comú que

regulen els pobles a la moderna, i si afegim que moltes cases estan pintades quasi de blanc (color quasi escandalós, per eixir-se de l'igualtat, que té el gris y el plom per bandera), compendreu que Montevideo s'apropa molt, per l'estetica, a tenir lo que pot dir-se'n idees d'art anarquista.

No és que n'abusin (i què han d'abusar!), també els carrers són a dret fil; també les cases tenen els pisos sense diferències odioses; també la lliura de xacolata els ha servit d'inspiració, i vist un carrer..., etc..., etc...; però al menys allí, al cap-d'avall, es veu un blau que és el del mar; es veuen uns nubols que són del cel; hi ha arbres que treuen les branques sense permís de les ordenances, i, sobre tot, es puja i es baixa; i el que ha caminat més de sis mesos sempre a peu pla i tira allà on vulguis, agraeix tant un desnivell com una festa major.

Ademés, a fóra hi ha els eucaliptes; passeigs immensos d'eucaliptes, però no aquests arbres am plomeret, plorant escorxa i pelats de cames, que solem veure a Casa nostra allí ont hi ha casos de febres, sinó eucaliptes gegantins, tant alts, tant espessos, tant arquejats com naus immenses de catedral, que'l sol vol entrar-hi i no pot, que'l vent els gronxa com veles de barco, i que les branques van tant amunt, que quan hi arriba la sava ja no té el regust de la terra. N'hi han a rengles, com a gegants, amb els braços caiguts i extesos; n'hi han que's despleguen com a nubols; de prims com a fumeroles; d'oberts com a parassols, i d'escabellats com a bojós, i tots plegats són grans taques d'ombra, clapejant tota la planura. I les fulles que van caient les cremen a munts, i aquella flaire entra tant a la memoria, que desde aquest jorn en endavant cada volta que sentim fum d'eucaliptes, per lluny que estem, recordarem Montevideo.

Després hi ha un parc descuidat. Lo que aquí se'n diu descuidat: am fulles per terra, amb estatuets velles, am molça, am eura, am marbres romputs, am fonts que no ragen i estanys que no's mouen, i trobar llocs am patina en aquest país que tot és nou, i recones que tinguin poesia en una terra que no's *co-tisa*, i arbres que no produeixin en les terres del tant per cent, són coses tan extraordinaries, que'ns apropen un xic, sense viatjar, an allí ont encara creiem en les cabories inútils i en els romanticismes de boemi.

I si dels parcs i dels passeigs tornem a entrar a la ciutat, al coneixer els orientals veiem que també aquí tenen l'afany de fer *pesos*, — *¡cómo no!* — però que, al menys exteriorment, no demostren tenir tanta pressa. El negoci, aquí, no és un neguit, un corre-cuita, un jugar a fet, com lo que's veu a Buenos Aires. Sia perquè hi ha menys compradors o perquè hi ha menys venedors; sia que'ls naturals del país ja fa més temps que son naturals; que no hi arriben tants immigrants am l'afany de «fer l'America» o que'ls que hi són ja «la tenen feta», el cas és que aquí el negociant és més tranquil i reposat; no s'escarraça com un negre (suposant que'l negre s'escarraci, ja que

sempre que n'havem vist algú l'havem vist treballar per força); no camina tant depressa; sap pendre el sol; sap reposar, i fins té temps de sortir al camp, i veure paisatges, i saber que n'hi han, i anar a passar el diumenge a fora, en uns casinos a vora del mar.

Aquests casinos són de lo més típic que té aquesta capital. Cada esbart d'amics en té un: els dependents, fusters, manyans, amos de tendes, o lo que sia, es reuneixen, fan una casa, la tanquen tota la setmana, i en essent al diumenge s'hi tanquen a dins, i dinen i sopen en família. És un esbargiment social que creiem digne d'imitarse. Els uns caven, altres planten flors, aquest fa la cuina, l'altre pesca, i cada hu es diverteix segons les seves aficions, i allí, en plena democràcia, per un moment ho obliden tot: negocis, política, maldecaps, enemistats, intrigues i enveges, com una *treva de pau*, pera començar l'endemà cada hu a la seva tasca.

El més típic és el *Parva Domus*, aont hi van els intellectuals. La casa és gran i curiosíssima. Les parets són plenes de dibuixos, de caricatures, de records; hi ha un teatret pera fer-hi comedia, un gran pati pera pendre-hi l'ombra, i al mitg l'estatua de l'Alegria... amb un niu d'aucells dalt del monyo. Allí es tanquen els escriptors, els artistes, els periodistes, els poetes, i fins els comerciants que volen ser de la família es vesteixen com els ve be, i visca la llibertat! en que sia un jorn a la setmana. Un cop allí dintre tots són iguals; no hi ha classes, no hi ha diferències, i encara que la ficció duri no més que'ls diumenges, ja és prou, en els temps que correm, que una volta a la setmana's deixin les vanitats, la *parada* i les pretensions darrera el cancell de la porta. Allí el Poeta presideix, i generals i ministres, comerciants i homes de números, gent de diners i gent de títuls, escolten versos i escolten poemes, i això els dona alè pera treballar amb el goig al cor i l'esperar a l'ànima, i l'estatua de l'alegria, que tenen al bell mig del pati, somriu de veure-ls acoblats pera'l bé més gran que ha lograt l'home i que'l distingeix de les besties: pel somriure i per la rialla.

I l'ironia, tant necessària a tots els pobles novells que's prenen en serio coses que no s'hi haurien de pendre, i en menyspreuen d'altres que ho són, l'ironia neix en els llavis, i ja sabem el gran bé que fa el burlar-se de tota la ronya, de la farça i beneiteria que duen els títuls i *macanas* que inventa l'home pera fer-se rotllo entre'ls tontos que se l'escolten. Allí l'un se vesteix de ministre, l'altre de *Jefe*, l'altre de capdill; aquest es fingeix President, l'un magistrat, l'altre intendent, o cabecilla, o *amo polític*, i entre ells es fusellen, fan lleis, no les compleixen, es revolucionen, fan de tirà, d'orador, de llop, d'enganya-pobles i enganya-gauches, de tot lo que al seu entorn, quan no és diumenge i no és festa *Domus*, fan els homes serios. Caricatura admirable de tantes coses d'America, i de més enllà de l'America, que dona goig de trobar homes intel·ligents que les veuen, i no sols les veuen,

sinó que se'n riuen, encara que no sia més que una volta cada setmana.

Tot això que veiem depressa, i els homes que havem conegut, i els artistes que havem trobat, i l'alè d'idealitzar-se, i tantes coses que endevinem i que no havem tingut temps de veure, fa que deixem am gran recansa la ciutat de Montevideo.

Però fa sis mesos que som a America... i el temps és temps, i ens en hem d'anar.

Ens en tornem a Buenos Aires..., prenem bitllet..., ens despedim..., i una tarde... que la llagosta invadeix els carrers i les places... el barco ronca... i cap a Europa!...

Ones i ones, com al venir. Mar, mar i sempre mar. Cada dos jorns un bocí de costa, i després ni costa: sempre blavor.

Aixís com la pampa recorda el mar, el mar ens recorda la pampa, i a mida que'ns allunyem d'aquesta immensa Argentina, reduïda per distancia i engrandida per pensament, en volem pendre la mida i resumir l'impressió, com, al despertar d'un somni un ne vol lligar els records.

Es gran, — vos dieu — immensament gran. Massa gran i tot pera'ls homes que hi viuen. És rica, és riquíssima, i cada jorn ho va essent més; és poderosa, és energica, té homes que valen, ciutats que creixen, rius colossals, planes sense fi, totes les plantes, tots els productes, i totes les fonts hi duen tot lo que'ls manca i se n'emporten tot lo que'ls sobra, i la civilització hi camina am passes de monstre i de gegant. Però un se pregunta: És felís? Aquesta prova de fer un gran poble am tots els elements nous, am tots els productes del món, am tots els invents moderns, du el benestar al cor de l'home, i un està temptat... de dir que no...

No hi ha cap poble a la terra que pogués tenir més llibertat, i aixís que van a gaudirla sembla que se la vulguin treure; no hi ha cap poble com aquest que l'internacionalitat s'hi pogués arrelar més, i estan fabricant la patria ab escoles que'n diuen cíviqes; no hi ha cap terra que la *terra* pogués estar més dividida, i enlloc del món hi ha tants propietaris que posseeixin tantes llegües; enlloc hi ha tants *pesos* pera tots i enlloc en desitgen més, i el poble que posseeix tant, i vol més, i més, i sempre més... es fa ric, es fa poderós, però el camí pera arribarhi està tant ple d'arestes i ortigues, que'ls caminants no hi viuen felíços.

Vol dir això que s'haurien d'aturar? Ja ens guardariem prou de dir-ho; primer perquè no'ns creuriem, i potser fariem be de no no creure-ns; després perquè no voldriem, i, finalment, perquè no podriem; l'engrandiment d'una nació és lo mateix que'l seu enfonsament: quan du l'empenta va on té d'anar, i l'Argentina és un país que, fent-ne fira d'ambicions, s'hi estan provant els ingredients que van inventant els homes pera benestar de l'humanitat, i si ho arribaran a lograr no som profetes pera predir-ho.

Ara com ara, a tu, de casa, que emigres a l'Argentina, et direm el nostre parer, que'n pots fer cas o deixar-lo correr: Si tens ambició i no tens recursos, ves-hi depressa i no perdís el temps; si ets treballador i no tens feina, prova d'anarhi, que potser en trobaras; si t'agraden les aventures y jugarte la sort de la vida, i, aquí caic, aquí m'aixeco, arribar a ser molt ric o molt miserable, pren el primer barco que surti; si tens idees pera explotar i fantasies pera resoldre, no perdís el temps: ves-hi tot seguit, que allí trobaràs qui t'escolti, i t'obri credit, i t'encoratgi, per nou que sia lo que portis i fantasiós lo que projectis; ara... si ets d'aquells que s'anyoren de viure sols en una planura, o indiferents en una gran vila, queda-t a casa a vora de l'horta; i si fossis, per dissort, dels que necessiten, pera viure, allò que'n diem tradició, parets am molça, catedrals amb eura, cabories d'art, recones de bellesa, espiritualisme, estètica, tot lo que no's ven ni's compra, lliure-cambi d'emocions i proteccionisme d'ideals, tarda un xic, a anar-hi; no duguis pressa, i, sobre tot, un darrer concell: si no vols contribuir a enxiquir la teva terra, i et veus obligat a emigrar, lliura-t, un cop sies allí, de la temptació de tantes dónes hermoses i amb ulls de foc que trobaras pel camí, i no't casis, perquè si tens fills, et sortiran tan argentins, que no's recordaran mai més de la patria dels seus pares.

**

Pensat això, anem seguint i ens anem apropant cap al Born.

Un vespre, de sobte, en ple Occeà, vuit jorns allunyats de tota terra, sentim uns grans crits, allí a tercera. El barco s'atura, la gent corre, i els mariners, a tota pressa, tiren una barca al mar.

Un home s'ha tirat a l'aigua.

**

—Era un boig...—diuen—i s'ha suicidat. —I el barco s'atura, i els ulls de tothom miren en aquella foscor, i am la màquina parada no se sent ni un crit, ni un ai!, ni un plany.

I l'home és allí, i dura una hora que'l reflector fa veure la barca com una papellona blanca..., i torna... i tornem a caminar.

**

—Qui era...?—pregunta tothom. Ningú ho sap. Un espanyol. Un emigrant. Un boig.

—Això ens retrassa més de dues hores— diu un senyor, mirant un rellotge carregat de pedreria i penjant d'una gran leontina.

L'un torna ric i l'altre boig.

Qui sap si és això, l'America!

AVÍS IMPORTANT

Queda terminada ab aquesta fulla-suplement la publicació en L'ESQUELLA de les *Impressions de viatge*

DEL BORN AL PLATA

Ja s'está preparant, de la mateixa obra, una nova edició, complerta y definitiva, que apareixerà a la major brevetat en un luxós y elegant volum.

EDICIONS POPULARS

d'en SANTIAGO RUSINOL

Anant pel món. (2. ^a edició)	Ptes. 1	La «merienda» fraternal. (Quart miler)	> 1
El mistic. (2. ^a edició)	> 1	L'heroe.	> 1
Oracions. Am música d'E. Morera. (3. ^a edició)	> 1	Llibertat!	> 1
Fulls de la vida	> 1 (Agotada)	La fira de Neuilly	> 1
Els Jocs Florals de Canprosa. (2. ^a edició)	Ptes. 1	Els savis de Vilatrista.	> 1
El bon policia.	> 1	L'auca del senyor Esteve.	> 1
Monologs.	> 1	L'hereu Escampa	> 1
La bona gent.	> 1 (Agotada)	En Tartarin als Alps	> 1
Tartarin de Tarascó. D'A. Daudet. (Quart miler).	> 1	La llei d'herencia.	> 1
El pati blau.	> 1	Aucells de pas.	> 1
El poble gris.	> 1	La intelctual.	> 1
La mare. (3. ^a edició). (Quinzè miler)	> 1	El redemptor	> 1
L'alegria que passa.	> 1	Cors de dòna	> 1
		El Teatre per dins	> 1
		Dol d'«alivio»	> 1

FIRA DE GALLS

—No me'n determino, la veritat... Per aquet preu, més m'estimo comprar un anyell...
 —Y càh home!... Encara us ne fareu més diners... No veieu que, d'ensà de la derrota dels radicals, ja no'n corren, d'anyells...

torna a ser aquí? Què hi dèu haver anat a fer, a París, l'Albó?...—Els diaris porten la convocatoria dels Jocs Florals. Això vol dir que l'any que ve, si Deu ho vol, encara tindrem Jocs Florals....—Vatua'l món dolent! Ni un reintegro! Si per cap-d'any no tinc més sort...—Passo per davant d'un col·legi de capellans, y sento que la quitxalla «encara» canta: «Al cel, al cel, al cel volem anar». —Oh, les luges, les luges de la Vall de Ribes!...—Cristallissació de la ciutat-«ensanxe» espiritual, enderroadora de la ciutat-casco de pedra: la fundació de la Societat Catalana d'Edicions, a 5 pessetes la quota míni-

ma...—Vetaquí lema pera una conferència a dos rals l'entrada: «La revetlla de Nadal perjudica l'explotació cinematogràfica». Motiu? A la «missa del gall» també hi deixen entrar homes y dones; les iglesies són fosques; l'entrada, lliure...—Veig que'ls aristòcrates se dediquen ara a fer ball de tarda a la «Maison Dorée». Diumenge passat feren repetir el vals dels petons de «El conde de Luxemburgo»...—Doscents y pico de doctors sacerdots s'han inscrit al concurs d'una plassa de canonge...—Ab motiu dels pressupostos, en Simon, fondista, té ganes d'augmentar en dèu centims les racions de faves a la ca-

talana...—Crec que en Xenius diu que al monument d'en Robert hi varen posar bancs pera seure. Jo he vist la mainada incivil enfilarse a les aixetes de la font del doctor...—En la funció de la Prempsa, al «Principal», la Fornarina va dedicar un couplet sicaliptic a un venerable senyor de la venerable Junta de l'Hospital, que seia a primera fila...—Un urbà ha detingut a un pobre, qui, pera fer coacció de llàstima, posava de cego en una cantonada, y ha resultat que hi veia més que en Vinaira...—Llegeixo que'ls autors de «Papitu-Revista» han fet reformes importants en l'obra. Reformes? Quina'n fora que l'haguessin arreglada...—Adiós, tú!... Pillo! Morral! Miserable! Canalla! (Afortunadament la sang no ha arribat al Manzanares...)—Les dones de casa m'acaben d'assegurar que l'«entravée» ja no es moda...

Nadal, Nativitat, Deslliuransa, Naixement del Crist...
Celebremho:

Sopa de macarrons ullada, panaché de carn-d'olla, gall farcit, pet de «Mum», turrans al mitg, neules a la dreta, neules a l'esquerra...

Redempció?...

XARAU

PRINCIPAL.—A benefici de l'Associació de la Prempsa se celebrà dilluns una funció magna, prenenthi part quasi totes les companyies que actuen a Barcelona y representantse un acte d'El Conde, La Verbena, La muela del juicio, concert, La fuerza bruta y Estil Imperi, interpretada aquesta última pels artistes del Principal. Total, un ple a vessar y un seguit d'ovacions que pera ell les voldria don Alejandro.

—Actualment estem en pleno éxito d'Els pastorets, y's prepara pera'l dia 28 un altre pleno éxito ab motiu de la funció d'Ignoscents, que, segons veus, serà de les que fan tro... sense pluja, que això es lo convenient.

LICEO.—De vuit dies ensà, poques novetats tenim pera donar compte. Un Rigoletto passador, no més que passador en el conjunt y que valgué sincers aplaudiments an en Segura. Fora d'això, que s'hi pot pujar de peus, lo més notable que ha ocorregut a câ'n Bernis d'una setmana a l'altra es la reprise de Tan-

PIROPO

UN PIROPO

—Sí, senyor, sí... Ja cal que'ns preparem... Tot s'apujarà... La carn diu que anirà pels núvols.

—Vostè rai, ho té be... 'S podrà vendre la senyora...

REGATEJANT

—Tretze pessetones, l'últim... No li'n treuré ni una malla...

—Apa, dòna, sigui considerada... Li està be dos duros y una gazetilleta?...

nhauser, pera debut del nostre paisà Viñas, encarregantse dels papers de Elisabetha y Wolframo la senyora Russ y el senyor Segura.

El gran interès que hi havia pera sentir aquesta obra del immortal Wagner ho demostrà el teatre, que estava brillantíssim de gent. Comensà ab gran silenci la magnífica obertura y continuà la representació bastant bé, fins a arribar al primer coro de pelegrins, que alló no era tal coro de pelegrins, doncs tothom anava per allí ont volia; sigué fortament sissejat pel public; els altres actes ja foren millor executats, tant per l'orquestra com pels cantants, aplaudintse'ls, encara que no ab gran entusiasme, als finals dels actes. An en Segura li feren repetir la cansó de l'estrella, del darrer acte, y en Viñas va guanyarse una ovació també en aquest acte.

El Mestre Mancinelli ens va semblar que portava l'orquestra algun cop massa accelerada y altres massa poc a poc, com la cansó de l'estrella, que fou tocada ab una lentitut excesiva.

Resumint: el *Tannhauser* d'aquest any ha sigut inferior als que havíem sentit dirigits per en Beidler y en Balling y cantats per la Passini, en Blanxart y en Viñas; de totes maneres, si posen una mica més de cura y ensegen millor els coros, se podrà molt ben sentir.

ROMEA. — *Jordi Heichler* es una balada en quatre jornades, original de don A. M. Muntañola; això segons els cartells. Segons l'infelís que perd una nit miserablement veient coses que no arriben mai a emocionar, ni tan sols a interessar, y sentint coses que quan surten de la vulgaritat entren en el domini... de l'Hauptmann, pera aquet, *Jordi Heichler* no passa de ser una provatura dramàtica plena de bons intents, sí, però també plena d'inexperiencia teatral y d'insuficiencia literaria. D'allí, lo que està millor es l'ambient, y això gracies a les pipes, que semblaven aquilotades a Friburg mateix.

Parlant seriament, reconeixem en el senyor Muntañola condicions pera anar endavant. ¿Aquesta es la primera obra seva?... Molt be; però molt millor que no s'hagués llansat fins a la segona; aquesta primera hauria de *romandre* (¿eh?) inèdita en el calaixó dels seus estimats secrets. Sinó que, ben mirat, ell no hi té cap culpa. Vagin tots els anatemes contra'l senyor Audouard, que es qui li va fer escriure.

Els artistes, desde l'escenari, fenthi lo que bonament podien, y els amics, desde la platea, portantse com veritables amics, entre tots salvaren la barca del naufragi.

—Avui s'estrena *L'Amor vetlla*, d'en Robert de Flers y Caillabet, afortunats autors d'*El Rei* y de *Miqueta y sa mare*, y de tantes altres deliciosas comedies d'esperit modern.

TÍVOLI.—Estimat Moraguetes: Ho sento per en Pujulà, que ara sí que li agafarà deliri de grandeses.

Al costat feu
se creurà un Deu.
Vatua neu!

(Veus? Aixís se fan els versos de les revistes!)

Jo ja t'ho deia, sinó que ni tu ni en Gibert volieu caure d'aquell critic que tu y jo coneixem. No es tot hu fer xistos al cafè, y als toros, y a cà la Prendera, o ferlos dir als artistes en un escenari de certes dimensions; no es igual escampar acudits a la rambla o llensarlos desde la boca d'un teatre o desde les columnes d'una publicació. Lo imprès té més relleu que lo dit entre amics, perquè queda; lo declamat a un public nombrós encara'n té molt més, perquè es llevar que se sembra, perquè es fecondació, es *polen, semen, eyaculació*... m'entens? entesos!... Y prou, vaja; promet que no hi tornarás més, y llestos!... *Vuelve a girar tus pasos hacia el melodrama honrado, que es donde encontraste la embocadura, y no se hable más de este asunto*... Agenolla't als peus d'en Parreño, que ell es bo y estarà disposat a perdonar al fill prodig, agafa la ploma, telegrafia... sense fils a qualsevol autor de l'any 70 enllà, y reivindica't ab un bon drama passional que fassi plorar forsa. Els xistos, guarda'ls; ja'ns els diras a cà'n Granados o a casa la senyora Karr quan flaquegi el calor de la conversa. Y si aleshores no'n tens d'acabats de sortir del forn, pots fer una cosa: te treus el manuscrit de *Papitu-Revista* y ens el llegeixes.

NOVEDADES.—L'opereta *Gipsy*, estrenada dissabte passat, no va resultar gran cosa, més per culpa del llibretista que del music. En la falla hi ha escassa picardia, qual defecte es causa de que aviat el public deixi d'interessarse per l'acció y acabi per ensopirshi. La partitura no es *maleta*, però tampoc arriba a *mun-do*. Foren repetits alguns números de caient popular andalús que no deixen de tenir originalitat.

La presentació, bona, y els artistes, molt be, distingintshi les senyores Blasco, Velasco y Martí, y els senyors Duval y Fernández.

L. L. L.

¡AI, QUINA GRACIA!

¡Còm deuen haver rigut els pocs lectors que encara li queden a *El Diluvio* al enterarse, pels seus pastitxos informatius, de que L'ESQUELLA y *La Campana*, «los dos semanarios de López», s'han fet lerrouxistes, y per sota mà treballen a favor dels negocis del *caudillo* y de don Gonzalo de Rivas!

¡Nosaltres lerrouxistes!... L'idea es tan estupendament *graciosa*, que sols se li podia acudir an aquet beneit d'en *Tarugata*, antic y acreditat inventor de bestieses y mestre en l'art de l'infundi grosser y la mentida sense solta.

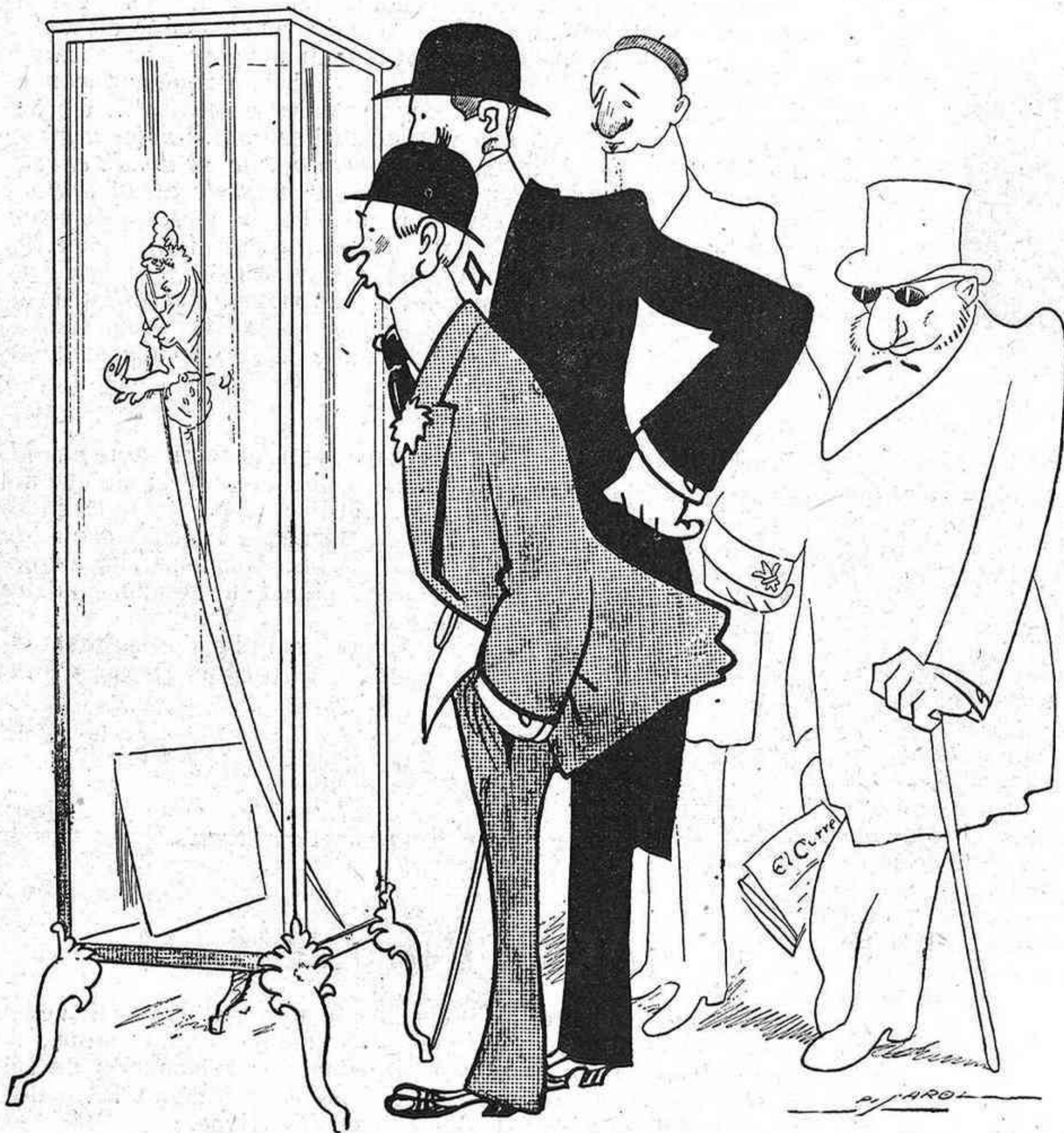
Desde que, com tot Barcelona sab, don Gonzalo de Rivas va negar an en Costa les deu mil pessetes que'l *digne* redactor d'*El Diluvio* li demanava pera defensar en el seu periòdic el tarugo de la portada d'aigües, ja havíem observat que'l pobre *Tarugata*, habitualment molt tonto, s'havia entontit una mica més; però mai, mai ens hauríem imaginat que en la seva desastrosa caiguda arribés a l'extrem de posar en circulació boles tan estúpides com les que avui ve escampant desde les columnes d'*El Diluvio*.

No, infelís *Tarugata*, no; pera ser nosaltres lerrouxistes ens sobra una cosa que tu no l'has coneguda mai, y que vulgarment se'n diu vergonya; però, pera que vegis si som francs, hem de dirte que, indignes per indignes, entre'ls que fan certes operacions trabuc en mà y exposant la pell al mitg d'una carretera, y els que les realisen ab la ploma y disfressats de persona de bé, trobem molt més indignes y repugnants aquets que no pas aquells.

¿Ho entens, *Tarugata*?

ESQUELLOTS

Com ja hauran vist els nostres lectors, ab el suplement inclòs en el present número donem fi a la publicació de *Del Born al Plata*, impressions del viatge que'l nostre bon amic en Santiago Rusiñol feu a l'Amèrica del Sud y que tan ben rebudes han sigut, lo mateix pels lectors de L'ESQUELLA que pels diaris

EL PRESENT

—Y què deurà fer don Jaume, quan rebí aquesta espasa?
—Què vols que fassi?... Envainarla desseguida!

americans, molts dels quals han reproduït en les seves columnes, traduïts al castellà, els principals capítols de l'obra del gran escriptor-artista.

El sacrifici material que pera nosaltres representa el regalo fet als lectors de L'ESQUELLA, y que, com se pot comprendre, es d'alguna importància, queda plenament compensat per les moltes y carinyoses felicitacions que hem rebut y per la bona acollida que per tot allí ont va el nostre setmanari s'ha dispensat a *Del Born al Plata*.

Nosaltres, al revés dels que prometen y no compleixen, complim sense prometre.

Y quan, com ara, sabem que'ls nostres lectors han quedat contents, ens donem per ben pagats.

Pol, no val a badar.

«Si els radicals—diu vostè, parlant de la candent qüestió municipal—s'empenyen en donar an aquesta l'aspecte d'aquella (de la qüestió política), pitjor per'ells; el descredít dels regidors caurà sobre'l partit: cauran homes y cauran idees.»

¡Jesús, Maria, Josep!... ¿Idees?...

Però ¿es que vostè ha arribat a admetre sisquera la suposició de que entre'ls cabecilles d'aquesta gent hi ha idea de cap mena?...

Permeti'ns que, acudint als *classics*, li repliquem en vers:
Si es broma, puede pasar...

En la conferencia que'l senyor Lluhí y Rissech donà el dissabte al C. N. R., l'ilustre regidor sabatejà de valent a la majoria lerrouxista del Municipi, que en lo que va d'any, segons el rapid inventari fet pel conferenciant, ha aumentat la seva fulla de serveis ab els següents *desaguisados*:

Viatge a l'Argentina.

Bullit de les obres del convent dels jesuïtes.

Assumpte del mestre San José y la Banda municipal.

Entrega total de la beneficència pública a la *Casa del Pueblo*.

Concert de la calç, guix y ciment.

Aument de prop de dos milions de pessetes en el capítol de gastos del vinent pressupost.

300.000 pessetes gastades de més, perquè sí, en el ram d'iluminació elèctrica.

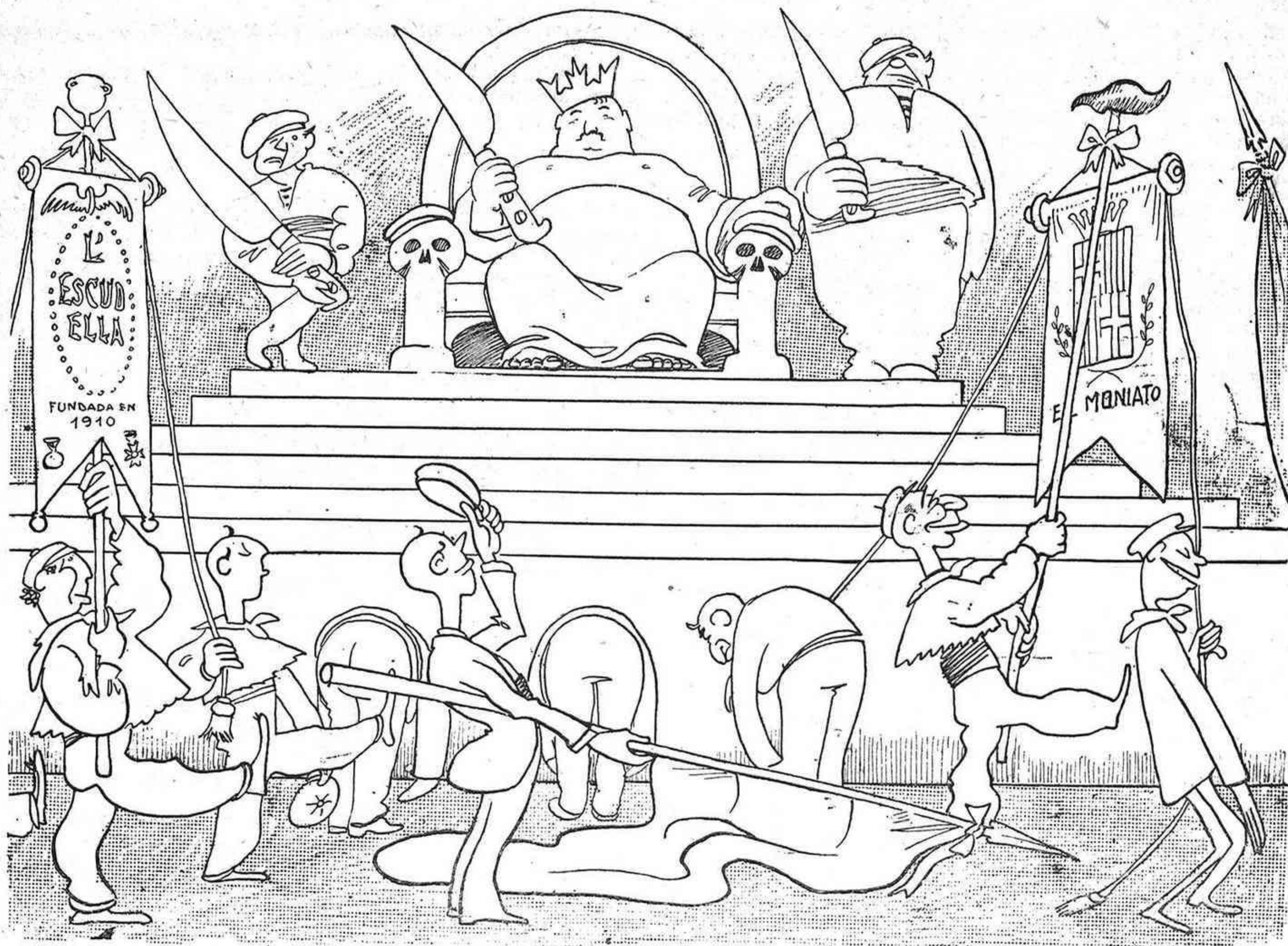
Y finalment, l'espantós tarugo, en projecte, de la portada d'aigües.

Molt discretament feta ens sembla aquesta llista, padró d'ignomia de la patuleia que ab la seva despreocupació l'ha motivada.

Però, però... ¿com dimontri el senyor Lluhí, tan despert, tan detallista, tan bon observador, va oblidarse d'incloure en el seu admirable inventari les famoses y encara no discutides festes de Primavera, aquelles cèlebres festes en les que's llen-saren prop d'un milió de pessetes y quals principals números varen ser la vergonyosa setmana d'aviació, les embrollades iluminacions del passeig de Gracia y l'enigmàtic temple de la plassa de Catalunya?

¿Com es això, senyor Lluhí?

¿Es que, efectivament, se'n va descurdar, o es que, home justicier ans que tot, considerant que aquell *desaguisado* no es exclusivament lerrouxista, sinó un treball fet «en col·laboració», el deixa per'un'altra conferencia?

A LA «CASA DEL PUEBLO»

Els Sants Ignoscents, homenatjant al Rei Herodes.

Si es això ultim, desde ara li prometem escoltarlo ab tota l'atenció que's mereix tan formidable *juerga*.

Però, però... no tardi, ¿eh?

Que'l temps passa, y la Joana balla, y la gent ja comensa a somriure al adonarse de que's parla de tot, de tot... menos d'allò.

Llegeixo:

«Ayer entraron en esta ciudad cuatro vagones llenos de pavos.»

En un d'aquets vagons deuria venirhi el que fa anys ens té promès en Lerroux...

Però, no; ara hi caic.

El de don Lacandro, si ve, vindrà plomat y cacarejant, com el de Morón.

Perquè, segons telegrames,
en Ventosa y en Carner
li van arrencar les plomes
l'altre dia en ple Congrés.

L'Arcalde ha repetit l'ordre, «que'l senyor Serraclara ja havia donat», de que s'arreglin els numerosos sots que hi ha en l'empedrat de les Rambles.

Velsaquí l'argument d'un poema que podria titularse:

«De les ordres de l'Arcalde ningú en fa cas.»

Per ara ja n'hi ha escrits dos cants.

Primer: El senyor Serraclara mana que s'arregli el referit empedrat.

Segon: El senyor marquès de Marianao repeteix l'ordre.

Quan vingui un altre Arcalde tornarà a ordenarho, y tindrem en marxa el tercer cant.

Y aixís successivament, fins que s'acabi el poema.

O la paciència dels barcelonins, que ve a ser lo mateix.

La funció del dilluns a la tarda, al «Principal», va acabarse a les 10 del vespre.

De les tres a les 10, set hores de comedia!

—Però ¿a quina hora sopen aquets senyors de la *Associació de la Premsa*?—s preguntaven els concurrents.

Un gazetiller, al tanto:

—Ja hi estem fets a no sopar, nosaltres... Però ho fem expressament... Aixís tenim més gana pel ressopó.

Dona gust ser capitost d'un partit de tantes tragaderes com el lerrouxista.

An aquesta gent digueulos lo que vulgueu: per disbaratat, per incongruent, per contradictori que sigui, tot ho accepten, tot s'ho creuen, tot s'ho empassen.

¿Ne volen, els nostres estimats lectors, un exemple ben caracteristic y ben *frappant*? Textes canten. Y textos d'*El Progreso*, que es com si diguessim *del propio cosechero*.

Se celebra en el districte *quint* un miting *pro-aigües*... brutes, y en ell ens trobem ab que el regidor senyor Carraté— aquí copiém textualment de la *Gaceta dels xinos*—«excusa al teniente de alcalde señor Janssens, el cual no puede dirigir la palabra en el distrito donde desempeña la tenencia por prohibición de las Ordenanzas municipales.»

Està ben clar això, ¿oi?

Doncs, heusaquí que l'endemà, en el districte *segon* se celebra un altre miting a favor de les mateixes aigües... brutes, y... Torna a parlar *El Progreso*:

«El señor Vinaixa, teniente de alcalde del distrito segundo, con su palabra llena de sinceridad, resume los discursos pronunciados...»

¿Què tal?

Si una cosa com aquesta hagués ocorregut en un centre de qualsevol altre partit o agrupació política, al veure an en Vinaixa disposantse a enraonar no hauria faltat, de segur, algun oient que li hagués cridat:

—Ep, mestre!... ¿Com s'atreveix a parlar aquí, vostè? Ahir, en un casino del districte *quint*, varen dirnos que això estava prohibit per les Ordenances...—

Però, entre els lerrouxistes, tot val.

Y valguent tot, quedà admès y públicament sancionat que lo que en el districte *quint* resulta una ilegalitat espantosa, en el *segon* es perfectament licit, y fins obté del meravellat auditori la mar d'aplausos y ovaciones estrepitosas.

¡Dona gust, sí, senyors; dona gust ser capítost de la trepa lerrouxista!...

Ab gran pompa y animació se celebrà'l diumenge passat la «Fiesta del pájaro».

Tot presenciant la *suelta* dels tendres aucellets, dos pacífics veïns hi feien els seus comentaris:

—Ben fet—deia un.—Els aucells tenen dret a la llibertat.

—Això segons quins—responia l'altre.

—Tots, home, tots, sense distinció.

—Y ca!... Miri a l'Ajuntament... Hi ha cada *pájaro*, que me reix cada gavia!

El millor xisto de *Papitu-Revista*:

—Y, al arribar a Barcelona, devies tenir molta sortida, oi, noia?

—No, senyor. Lo que vaig tenir es molta *entrada*.

Que consti que'l que va fer l'empresari senyor Gibert al tirar teló avall es millor, més nou y més net:

—Moraguetes;—diu que va dir—t'ho confesso... Trobo molt més bones les entrades que les *sortides*.

Marquès-llansadora.

El Govern ha cridat a corre-cuita an en Marianao.

Motiu de les presses?

S'ignora.

Però se suposa que en Canalejas, espaordit ab això de les aigües, l'ha enviat a cercar ab urgència pera que hi digui la seva.

Ja'ns sembla estar llegint el telegrama:

«Corri, vingui a tancar l'aixeta.»

Diu un diari, en la secció de notícies municipals:

«En la sesión de esta tarde se destinarán 15.000 pesetas para bonos á los pobres, con motivo de las próximas fiestas.

»Lo que pudiera suceder es que se repartieran dichos bonos para primero de año, en lugar de hacerlo para las fiestas de Navidad.»

Y encara podria succeirne una altra, de cosa: *que dichos*

bonos se repartieran entre algunos concejales, sin acordarse de los pobres.

Què hi pot haver de gros al món que avui no desitgin repartirse molts dels nostres concellers?

En un discurs fet a la Casa del Poble, en Serraclara ha dit un d'aquets dies que si ara tothom canta el *Vals de los besos*, aviat se cantarà el *Vals de les bofetades*.

Va dirho, naturalment, temorós de que'ls negocis municipals, ab l'agitació actual, vagin a l'aigua... y no precisament a la d'en Rivas ni a la d'en Saus.

En Serraclara s'equivoca. El vals que aviat cantaran els barcelonins serà el *de las olas*.

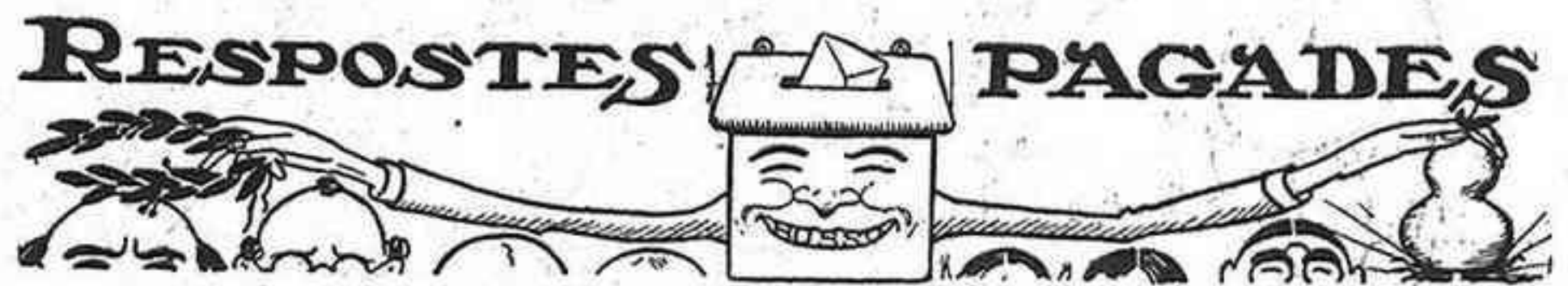
Perquè també són aigua..., y perquè ofeguen.

PETIT CORREU

Hem rebut el cartell ab que'l Centre Excursionista de Catalunya anuncia la *Gran Setmana de Sports d'Hivern*, que se celebrarà a Ribas, desde'l 29 Janer al 5 Febrer de l'any vinent.

Elegant de dibuix, ensopegat de color y perfectament adequat a la festa a que serveix de propaganda, el referit cartell es ben digne del seu autor, el conegut artista don Jaume Llongueras.

Un que ve per l'pa: Filosofies... *bueno*; però filosofies tràgiques, no'ns convenen.—J. Esteva (Mendoza): Moltes mercès, però no'ns té utilitat. Aquí lo que domina es lo palpitant y lo local.—Merlín: Podria ser que sí.—Zoraya: Me reservo el que m'agrada més.—P. Rumaguera: Ho repassarem y, si va, anirà. Les solucions pera l'*Año en la Mano* s'han d'enviar dirigides al Director especial d'aquesta publicació.—P. R.: Vostè sab calcar molt be.—Gentil Cantaire: «Adeu, Mare»... Adeu, noi!...—Ramon Valls: Veurem.—M. de la Pau: Això pera una il·lustració seriosa... la nata!—Joan Rocabert: Gracies.—Joan Plana: Si hi cab, anirà en el de *La Campana*.—Pere Blandos: No'ns serveixen.—S. B. B. (Avinyonet): Mercès per l'ofertament. Ho tindrem present per una altra volta.—R. Porón: La sinceritat no abona'ls defectes.—J. M.ª Sureda (a) Andarín: Potser sí.—A. B. (a) Lo Rector de Vallfogona: Ho garbellarem.—A. Ferrand Victor: Per ara sols li puc dir que continúa en cartera.—J. Moret de Gracia: Estan millor de pensament que de forma.—B. Roig: Aprofitaré l'anagrama, arreglat.—E. Vilaret: Rebut, y mercès.—S. Bartolomé: No estem per *doloras*, que ja vam plorar prou al Tívoli.—J. P. (a) Dreyfus: Farem tria, y lo que'n surti.—Joan Antich Puquí: Lo millor es l'anagrama.—E. Mart y Dic: No es maleta, no es maleta...

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA

PERIODIC HUMORISTIC ILUSTRAT

Administració y Redacció:

Llibreria Espanyola,

Rambla del Mitg, núm. 20

BARCELONA

Preus de subscripció:

Fòra de Barcelona,

cada trimestre:

Espanya, 3 ptes. - Extranjer, 5

Número solt: 10 centims — Atrassats: 20

Antoni López, editor — Rambla del Mitg, núm. 20
Imprempta LA CAMPANA y L'ESQUELLA, OIm, 8
BARCELONA

Antoni López, editor, Rambla del Mitg, 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat n.º 2

Dimecres que ve, dia 28, sortirà

L'ALMANAC POLITIC ANTI-CLERICAL de
La Campana de Gracia, pera 1911
DOS ralets per tot arreu

DIETARIOS PARA 1911 Desde 1 á 4 pesetas

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA **ALMANAC** PERA 1911
PREU: UNA pesseta

Tapes ab planxes daurades pera enquadernar

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA

Tapes soles: Ptes. 2'50—Tapes y enquadernació: Ptes. 3'50

EPISODIOS NACIONALES

B. PÉREZ GALDÓS

AMADEO I

PTAS. 2

ALBERTO INSÚA

La mujer desconocida

NOVELA

UN TOMO EN 8.º, PTAS. 3'50

POMPEYO GENER

Pasión y muerte de Miguel Servet

UN TOMO EN 8.º, PTAS. 5

BAZAR DE LA UNIÓN

CALLE DE LA UNIÓN, N.º 3

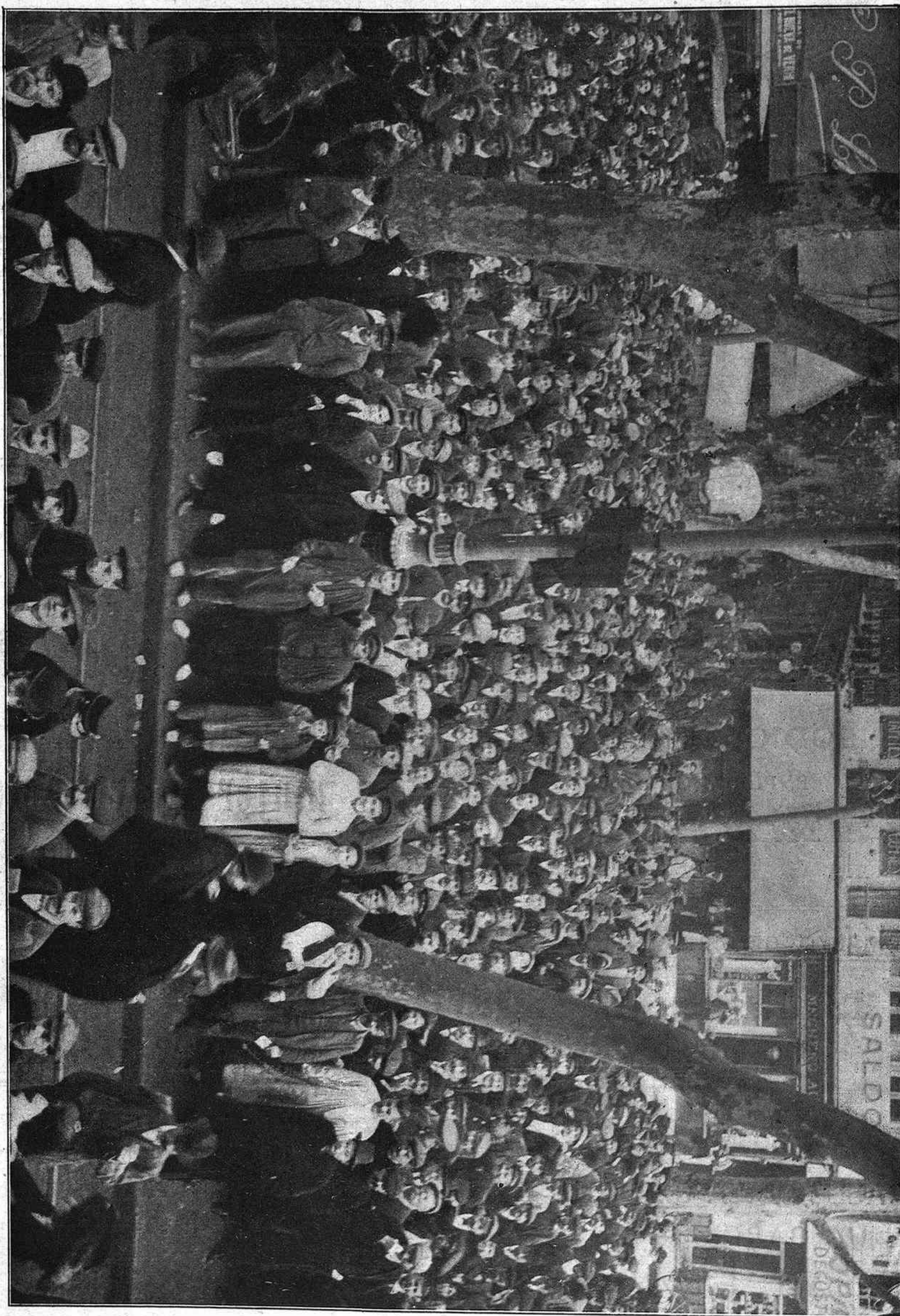
BARCELONA

EFFECTOS PARA ESCRITORIO : TARJETAS POSTALES PARA FELICITACIONES
TARJETAS DE VISITA : IMPRESIONES RÁPIDAS

Pluma Stylográfica de oro á Ptas. 3

NOTA. — Tothom qui vulgui adquirir qualsevol de dites obres, remetent l'import en lliuranses del Giro Mútuu o be en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitg, 20, Barcelona, la rebrà a volta de correu, franca de ports. No responem d'extravios si no's remet, además, un ral pera certificar. Als corresponsals se'ls otorguen rebaixes.

A LA RAMBLA

MIRANT LA PISSARRA DELS PREMIS MAJORS

CORO DE DESENGANYATS:—!!! No l'hem treta, no l'hem treta!!!